

Breve fra en Dansk i Udlandet.

I.

Schweiz i Foraaret 1877.

Demokratiske Sæder. — Ingen Embedsmænd. — Bønderne i Bern. — Fattigdom og Fællesskab. — Jærnbanekrise. — Folkeafstemning som konservativ Indretning. — Tysk Centralisation. — Finanser og Skatter.

Sydtyskerne ere saa høflige, elskværdige og lidet stive, at man er nærved at glemme, at de ere Tyskere. Alligevel forbavses man over Forskjellen, naar man kommer til Schweiz's Grænse. Toldvæsenet modtager En med en forøvrigt meget forstandig Gemytlighed. Jærnbanebetjentene have den samme Tone i Modsætning til, hvad man i alt Fald faar at se paa adskillige Steder i Tyskland. Alt viser En strax, at man er kommet ind i et meget demokratisk Land. De store Jærnbanekupeer ere fulde af Folk, der næsten se ud til Alle at høre til den samme Samfundsklasse, til hvad vi nærmest vilde kalde den lavere Middelstand. En hel Del Arbejdere komme ind i Kupeerne med Bluser paa, men under Bluserne vel paa-klædte og med et omtrent lige saa belevent Væsen som vore dannede Klasser. Selv i deres Indretning ere Jærnbannerne i flere Henseender meget demokratiske. De tage navnlig Hensyn til den store Befolkning, holde derfor ved mange Stationer, kjøre tildels ogsaa af denne Grund ikke om Natten o. s. v.

Ser hele Befolkningen ud som en Slags lavere Middelstand, er det igjen et paafaldende ringe Antal, man i alt Fald i flere schweizerske Byer møder af dem, som man er vant

til at betegne som «fine Folk». Selv en tidligere Præsident for Forbundet ser snarest ud som en noget medtaget, flink, intelligent Haandværker. Man forstaar bedre det schweizerske Samfund, naar man hører, at der næsten slet ingen egenlige Embedsmænd findes. Mænd til at bestyre de nødvendige Forretninger vælges i Almindelighed paa fire Aar, og selv Præsidenterne i adskillige af de enkelte Stater, af Kantonerne, ere som bekjendt ofte kun lønnede med nogle faa hundrede Rigsdaler. Det kan godt træffe sig, siger man mig, at en eller anden Mælkebonde, som gaar og bringer Mælk om hos os, er «Gerichtspräsident» hjemme i sin Kreds; herinde i Byen har man jo mere dannede Folk. Men hvordan kan en saadan Mand dog have de nødvendige Kundskaber? Aa jo, han skaffer sig dem hos en eller anden Notar eller i en eller anden Haandbog, og det er i Almindelighed honette Folk. En Landsbypræst er for Øjeblikket Chef for det Departement i Regeringen, hvorunder Jærnbaner og andre lignende Sager høre. Men ganske vist er det lidt vanskeligt med de lave Gager og med det hele System at faa fat i de fornødne Fagmænd, og dette er bl. A. en af Grundene, hvorfor Staten f. Ex. ikke mere, end hidtil Tilfældet har været, har givet sig af med Jærnbanevæsenet.

Naar man gaar igjennem Berns befærdede Gader, ligner den største Del af Befolkningen velhavende Bønder. De se godt ud, men se for dygtige, for kloge ud til at være egenlig kjønne. Det er en Fornøjelse at se, hvor gode de Varer ere, som de bringe frem til Salg, deres Kjød, Ost m. M. For en Gjennemrejsende ser Landet godt ud, kjønne Gaarde og Huse, omhyggelig tilplantede Skove, de skraanende Marker beplantede med Frugttræer, paa samme Tid, som de dyrkes, eller med Vin; idelige Engvandinger foretages med stor Omhyggelighed.

Ved første Øjekast vilde jeg anse Befolkningen i Bern for mere velhavende end den i Genf; jeg vilde navnlig tro, at der var en større egenlig Arbejderbefolkning i Genf. Vist er det, at der er stor Forskjel paa Befolkningens og Byernes Udseende, hvad enten dette kommer af de mange Fremmede, der stadig opholde sig i Genf, eller hvad der vel mere gjør sig gjældende,

af den franske Nationalitet i Modsætning til den tyske i Bern. Imidlertid siger man mig, at der ikke blot mellem de mange gamle Familier er langt større Rigdom i Genf, men at ogsaa den store Befolkning der skal være mere velhavende. I Bern skal der endogsaa være betydelig Armod. Denne skal tildels komme af den Maade, hvorpaa man har understøttet de Fattige, og ikke mindst af de store Kommuneejendomme, navnlig fælles Græsning og Skove, som have bidraget til at vedligeholde en talrig, doven, fattig Befolkning, som i det Højeste tjener noget Klækkeligt om Sommeren ved de Fremmede. Fattigdommen er især stor i de rigtige Bondeegne, hvor man har holdt paa ikke at dele Gaardene, men i Almindelighed har ladet dem gaa over til den yngste Søn. Der har der i visse Aar været Tale om saadanne Tal af Fattige som en Syvendedel af Befolkningen, ja i enkelte Egne henimod en Tredjedel eller lige saa mange, som der var Grundejere. Det er bl. A. den berømte Ostedal, Emmenthal, der her har været nævnt som et af de værste Distrikter.

I det Hele er det ikke Agerbruget, der især har skabt den store Rigdom i Schweiz. Det er derimod navnlig Industrien, Væverierne, Urene m. M. Trods alle Fremskridt, navnlig med Hensyn til Kvægavl og fremfor Alt med Osteproduktionen, skal der endnu ikke være saa Lidt at gjøre i Agerbruget; og navnlig medfører det schweizerske Fællesskab, hvori Émile de Laveleye er saa overordenlig indtaget, i flere Retninger betydelige Ulæmper. Idelig er Markerne fordelt i saa mange smaa Strimler, at man maa beklage, at Landet ikke har faaet saadanne Udstykningslove, som vi fik i Slutningen af forrige Aarhundrede, eller som de, hvorved man senere i Tyskland ved ny Omfordeling har søgt at afhjælpe den gamle Udstyknings Mangler. De bedst dyrkede Egne, de herligste Plantninger af Frugttræer og dyrkede Agre, de fortrinligste Vinhaver skulle være dem, hvor Folket tillige lever af en udviklet Industri.

For Øjeblikket synes der at være en fuldstændig Krise i Schweiz; ikke, at der i og for sig mangler Kapital, men at denne i flere Henseender i de foregaaende Aar er blevet

mindre heldig anvendt, og at en stor Ængstelighed som Følge deraf har grebet Kapitalens Besiddere. Afsætningen af Industrivarer har i de sidste Aar i det Hele været mindre god. Det er dog navnlig Jærnbaneaktier, der ofte have tabt al Værdi. Der er i de foregaaende Aar bygget en stor Del mindre Baner. Disse have i Almindelighed været meget dyre at bygge paa Grund af Terrænets Vanskeligheder. Den indenlandske Trafik er efter Varernes Natur ikke meget stor; dels har man ikke endnu faaet den gjennemgaaende Trafik ret ledet igjennem Landet; dels ere adskillige Baner kun indrettede paa lokal Færdsel. Endelig ere de Fremmede i de sidste daarlige Forretningsaar næsten helt blevet borte. En af disse Baner, den imellem Bern og Luzern, hvori Kantonet allerede har sat mange Penge, vil Kantonets Regering og store Raad nu, da Selskabet er gaaet fallit, købe; men det er ikke ganske sikkert, om Folket, der skal stemme over Sagen, vil vedtage det.

Denne direkte Folkeafstemning, hvis Anvendelse man i den nyere Tid saa betydelig har udvidet i Schweiz, betegnes forøvrig af de Fleste som en meget konservativ Indretning. Navnlig er det overalt, hvor der er Tale om Pengeudgifter eller Skatter, almindelige Ejendomsrettigheder eller Lignende, saa umaadeligt vanskeligt at faa Nogetsomhelst sat igjennem.

Der er ingen Tvivl om, at den nyere Tids betydelige Udvikling af Forbundsstatens Myndighed i det Hele har været overordenlig heldig, gavnlig for Samfærdslen, den industrielle Udvikling m. m. M. Imidlertid ere navnlig de franske Kantoner dog ikke ganske tilfredse med Udviklingens Gang, de klage over, at de tre Fjerdedele af Landet, der er tysk, vil paatvinge de øvrige Kantoner sin Vilje, og at de tilmed ofte gjør det paa lidt brutal tysk Maner. Det gjælder i Øjeblikket navnlig Fællesskab i Lovgivning, hvor de franske Kantoner nu ogsaa finde, at deres Retsudvikling er langt mere fremskreden og derfor let kan komme til at lide ved Fællesskabet. Det er, siger man, lidels Bevægelsen for Enheden og for Staten i det store Tyskland, som umærkelig virker paa de tyske Schweizere.

Den nye Aand, der har gjort sig gjældende hos Forbundets Styrelse, har bl. A. nu ogsaa fremkaldt Trang til

større Indtægter. Uagtet man som bekjendt stadig ikke koster Meget paa Forsvarsvæsenet, ingen kostbare Fæstninger bygger og beholder den bekjendte korte Tjenestetid af de tre Maaneder med nogle faa senere Øvelser, stadig gjør Afkald paa ordenlig uddannede Officerer m. M., saa har dog selv Militærvæsenet, alene ved de allernødvendigste Forandringer, begyndt at koste en Del mere. Tilmed vil man gjerne gjøre Noget for den højere Undervisning, navnlig ved at oprette et fælles Universitet og mulig ogsaa andre Undervisningsanstalter. I forrige Aar havde Forbundet paa en Indtægt af 16—17 Mill. Fr. en Underballance af 2½ Mill. Ogsaa i Aar regner man at skulle bruge Mere. Spørgsmaalet er nu, paa hvilken Maade man skal tage disse flere Penge. Man har tænkt paa at indkræve dem hos de enkelte Kantoner, hvad der da i Almindelighed vilde blive det Samme som at tage dem gennem den Formue- og Indkomstskat, som udgjør den vigtigste Indtægtskilde for de fleste af disse. Denne er imidlertid i Forvejen ofte temmelig trykkende saavel i Kantonerne som i de mindre Kommuner, navnlig da Folk sjælden ville regne deres Indkomst rigtig ud og især umulig kunne lære, at Indtægt bestaar i Andet end i rede Penge, og da man, selv ved Formuens Ansættelse, trykker sig for at anvende de rette Midler til at faa den frem — man mener endogsaa at kunne vise, at i nogle af de vigtigste Kantoner regelmæssig i det Hele ikke Mere end Halvdelen af den virkelige Formue rammes. Andre ville derfor hellere holde sig til Forbundets egne Indtægtskilder. Dels er man nu i Færd med at omordne den Skat, som de, der ikke ere tjenstdygtige, betale i Stedet for deres Krigstjeneste, og hvoraf Halvdelen tilfalder Forbundet. Dels mener man, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at være just saa liberal, som man for Øjeblikket er det i Post- og Telegrafvæsenet, hvor man f. Ex. ved Deligencekjørslen regelmæssig ikke sætter saa Lidt til, og hvor man i Telegrafvæsenet stadig anvender enhver Merindtægt til ny Udvidelse. Især peger man dog paa Tolden, der efter den sidste Forfatningsforandring helt gaar i Forbundets Kasse, og hvor navnlig selv de bekjendte Kasseartikler kun ere meget lavt beskattede. Saaledes betaales f. Ex. Tobaksblade

kun en Hundrededel af, hvad de betale i England. Ogsaa Øl og Brændevin kunde mulig betale Mere. Men navnlig peger man dog paa Tobakken, hvoraf der i Schweiz ligesom i Danmark bruges meget Mere end i Frankrig og England. I det Hele fremhæver man, hvor lav Toldbeskatningen er f. Ex. i Sammenligning med Nabolandet Frankrig, hvor Befolkningen, naar man regner Konsumtionsafgiften i Byerne med, undertiden regnes at betale indtil 16 Gange saa meget i indirekte Afgifter som i Schweiz. Det kan være godt nok, siger man, med de demokratiske direkte Skatter; men navnlig saaledes som disses Udførelse viser sig i Praxis, skulde man i disse Tider dog ikke helt lade haant om de praktiske indirekte Indkomstkilder.
